

УДК 338(477):339.9

Терехов Є. М.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики ДВНЗ "Українська академія банківської справи Національного банку України"

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА НЕЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті зазначено та проаналізовано позитивні та негативні наслідки впливу глобалізаційних процесів на економіку України, а також розглянуто шляхи вирішення проблем, пов'язаних з участю України в цих процесах.

Ключові слова: глобалізація, інтеграційний процес, економічні коливання, взаємозалежності національних економік, міжнародна економіка.

В данной статье указано и проанализированы позитивные и негативные последствия влияния глобализационных процессов на экономику Украины, а также рассмотрены пути решения проблем связанных с участием Украины в этих процессах.

Ключевые слова: глобализация, интеграционный процесс, экономические колебания, взаимозависимости национальных экономик, международная экономика.

This paper presents and analyzes the positive and negative consequences of globalization on the economy of Ukraine, and also discussed ways of solving problems related to the participation of Ukraine in this process.

Keywords: globalization, the integration process, economic fluctuations, the interdependence of national economies and the international economy.

Постановка проблеми. За теперішніх умов, економічна безпека держав визначається світовою боротьбою між силами традиційного та гуманізованого глобалізму. Перший різновид передбачає, з одного боку, помірковане використання силових важелів у відносинах між країнами євроатлантичної співдружності та іншими розвинутими країнами в рамках переговорного процесу, а з іншого боку – відкрите застосування економічної, політичної, культурної, інформаційної (тобто м'якої), а подекуди й військової сили між ними, і особливо США, стосовно країн, що розвиваються. І це є імперіалізм та новітній неоколоніалізм [4].

Глобалізація зачіпає всі аспекти соціально-економічного життя як кожного індивіда, так і країни в цілому. Цей процес об'єктивний і незворотний, як територіальні та культурні кордони країн, створює можливість для вироблення національно орієнтованих зовнішньоекономічних стратегій у рамках нових реальностей [6].

Визначаючи факт належного місця України в міжнародній економіці, можна підкреслити актуальність питань інтеграції нашої країни за такими стратегічними напрямками, як: перебудова на ринковій основі виробничих зв'язків з країнами СНД; входження до європейського економічного простору через посилення співробітництва з країнами Центральної і Східної Європи, країнами ЄС; розвиток економічних зв'язків з країнами, що розвиваються. Особливої уваги заслуговує участь України в міжнародних організаціях для забезпечення рівноправного співробітництва у світовій економіці [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В епоху поширення глобалізаційних процесів зможуть вижити лише ті країни, ресурси та капітал яких вивільнені від керівництва неефективних компаній та ті, що спрямовані на інноваційні проекти [2].

Різні аспекти проблем глобалізації та інтеграції економіки розглянуті в роботах таких науковців, як: Н. Савчук, А. Гальчинський, Т. Сисоєва, В. Дикань, Н. Грушинська, О. Шульга, Д. Малащук, О. Чувардинський, М. Руденко, Е. Заграва, О. Дзюблюк, М. Макаренко, Н. Жилієва, І. Гетьман, Г. Харламова та інші.

Нині світова економічна наука здебільшого використовує макроекономічний аналіз стосовно проблем створення, реформування зовнішньоекономічного сектора країни, міжнародної економічної інтеграції, дослідження на мікроекономічному рівні [9].

Сутність глобалізації, як і будь-якого явища, має чимало недоліків, а саме: несправедливе розподілення благ від глобалізації; є загроза поляризації доходів багатих та бідних країн; високий рівень взаємозалежності національних економік призводить до того, що локальні економічні коливання чи кризи мають глобальні наслідки; політичні проблеми, які стосуються розподілу контролю над світовою економікою. Ці недоліки з розвитком цього процесу, як показує практика зарубіжних країн, мають тенденцію до максимально важливого викорінення [3].

Мета і завдання дослідження. Мета цієї статті, полягає в обґрунтуванні нових теоретичних положень, практичних напрямів сучасного розвитку міжнародної економіки, встановлення особливостей

включення господарського комплексу України в глобальний економічний простір та розробка на цій основі конкретних пропозицій щодо інтеграції національної економіки у світогосподарську систему.

Виклад основного матеріалу. Згідно з даними міжнародних економічних організацій, Україна, за рівнем конкурентоздатності, посідає одне з останніх місць. Доцільність лібералізації зовнішньоекономічних відносин мала б бути досліджена на перших етапах відкриття кордонів, оскільки далеко не однакові умови та розбіжності обумовлювали суттєву різницю між економічними системами України від високорозвинених країн. Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 143 місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення [5].

Не можливо не зазначити, що через неконкурентоспроможність занепадають цілі галузі, які можуть переробляти сировину, а деякі функціонуючі галузі не повністю використовують свої виробничі потужності [8].

Отже, існують як переваги, так і недоліки глобалізаційного процесу. Переваги: по-перше, це можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин.

По-друге, відбудеться скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що є дуже важливо, оскільки загальне підвищення цінової конкурентоспроможності українських виробників найактуальніше питання нашого часу. Цим самим Україна виконає одну з головних умов поглиблення відносин з Європейським Союзом та отримає можливість захисту інтересів нашої країни та її підприємств відповідно до міжнародних форм та процедур, що мінімально залежать від коливання політичних відносин з тією чи іншою країною [10].

Забезпечення інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів, за рахунок приєднання до загальноприйнятих у світі регулятивних норм, також є однією із позитивних сторін. Іноземні інвестори не довіряють політичній та економічній нестабільності в країні, і тому забирають свої капіталовкладення, результатом чого є негативний вплив на розвиток виробничої промисловості.

На цей момент, Україні стратегічно важливою метою має стати стимулювання структурних реформ усередині країни, спрямованих на забезпечення конкурентоспроможності у відкритому ринковому середовищі, що є стратегічно важливою метою [5].

На жаль, на сьогодні Україна недостатньо залучена до цих процесів, оскільки вона:

– значно відстає від провідних держав світу в галузі інформатизації та розвитку інформаційних технологій;

– перебуває лише на початку формування власних ТНК, конкурентоспроможних на глобальному рівні й здатних до здійснення глобальної стратегії розвитку;

– досить непослідовно запроваджує економічну лібералізацію;

– не приділяє належної уваги координації своєї зовнішньоекономічної політики з іншими пострадянськими й постсоціалістичними країнами, що розвиваються, – це робить політику мало гнучкою та в цілому послаблює зовнішні позиції.

Тому, з іншого боку, глобалізація спричинює серйозні негативні наслідки – вона загрожує майбутньому людської цивілізації, шкідливо впливає на клімат, погіршує якість та рівень життя. Виникає пригнічення розвитку окремих галузей (секторів) національної економіки, які виявляються не готовими до повноцінної міжнародної конкуренції, заміщення їх імпортом [7].

В умовах глобалізації простежується зниження ролі національної держави, втрата нею державної ідентичності, цілісності. Причому сили, які завуальовано руйнують державу, мають транснаціональну природу.

На цей момент Україна не використовує всі свої конкурентні переваги (дешева робоча сила, достатня ресурсозабезпеченість деякими видами сировини, використання вигідного географічно-економічного розташування тощо), оскільки офіційний сектор економіки неефективний. Натомість конкуренти України широко застосовують високі й запатентовані технології, стимулюють виробництво унікальних товарів, всебічно залучають наукову еліту, кредитують інновації. Отримані результати дозволяють країнам-конкурентам знижувати собівартість виробництва й оволодівати новими ринками збуту.

Покращити становище України на світовому ринку можливо завдяки застосуванню ефективної інноваційної та зовнішньоекономічної політики. Головним завданням інноваційної політики держави в епоху поширення глобалізаційних процесів має стати забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного і виробничого потенціалів, вдосконалення механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій по усіх сферах економіки.

Одним із пріоритетів зовнішньоекономічної політики є вступ України до СОТ, що розглядається як системний чинник розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі і залучення іноземних інвестицій [5].

Глобалізація як процес – це результат розвитку продуктивних сил й інтеграції усіх сфер соціально-економічного життя, внаслідок чого усі країни стають взаємозалежними одна від одної.

Варто зазначити, що Україна на цей момент не може себе висвітлювати як стабільна могутня держава на міжнародному рівні, а отже, її пріоритетним завданням має стати наближення вітчизняної економіки до рівня провідних країн світу шляхом активізації інноваційного процесу, підвищення стимулів до праці, покращення інвестиційного клімату, адаптації законодавства до сучасних умов господарювання, всебічну підтримку підприємництва.

Висновки. Оптимальний розвиток зовнішньоекономічних зв'язків ґрунтується, передусім, на принципових змінах у структурі національної економіки України. Тому важливим стає питання реформування зовнішньоекономічного сектора України, інтеграції її господарської системи у міжнародну економіку, створення розгалуженої інфраструктури, яка б забезпечувала швидку реалізацію ринкових перетворень, перш за все у зовнішньому секторі економіки. Від трансформації зовнішнього сектора економіки України залежать подальший економічний розвиток країни, ефективність і результативність підприємницької діяльності, місце України в системі світового господарства. Якщо Україна хоче стати повноцінним суб'єктом глобальної економічної діяльності, брати участь не лише на ринках виробів чорної металургії або простих хімічних виробів, вона має створювати власні транснаціональні структури.

Література:

1. Савчук Н. Глобалізаційні процеси на світовому фінансовому ринку [текст] / Н. Савчук // Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. – 2005. – № 11. – С. 19-25.
2. Гальчинський А. Методологія аналізу економічної глобалізації: логіка оновлення [текст] / А. Гальчинський // Економіка України. – 2009. – № 1. – С. 4-19.
3. Сисоєва Т. П. Сутність процесу глобалізації економіки [текст] / Т. П. Сисоєва // Вісник Сумського національного аграрного університету – 2008. – № 4. – С. 128-131.
4. Дикань В. Л. Перспективи розвитку України в глобальній економічній системі [текст] / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 34. – 2011. – С. 141-147.
5. Грушинська Н. М. Особливості перехідних економік та їхній вплив на сучасні глобалізаційні процеси / Н. М. Грушинська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 3-9.
6. Шульга О. О. Глобалізаційні процеси світового фондового ринку та їх прояв в Україні [текст] / О. О. Шульга // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції: у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України” – Суми : ДВНЗ “УАБС НБУ”, – 2011. – С. 147-149.
7. Малащук Д. В. Вплив інтеграційних зв'язків на конкурентоспроможність української економіки [текст] / Д. В. Малащук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 3. – С. 32-38.
8. Чувардинський О. Г. Зовнішня політика України в умовах Світової Економічної інтеграції й глобалізації [текст] / О. Г. Чувардинський // Економіка та держава. – 2006. – № 2. – С. 36-39.
9. Руденко М. Глобалізація і Україна [текст] / М. Руденко // Зеркало тижня. – 2002. – № 26. – С. 12-16.
10. Заграва Е. Про глобалізацію, ТНК, національну державу і перспективи України у сучасному світі / Е. Заграва // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 5. – С. 11-21.